LEMKİN ENSTİTÜSÜNDEN BAĞNAZ VE ÖNYARGILI YAKLAŞIM

AVİM

Bu yazı ilk olarak AVİM tarafından 14 Haziran 2023te yayınlanmış İngilizce bir makalenin Türkçe çevirisidir.

Soykırımın Önlenmesi İçin Lemkin Enstitüsü[1] Amerikan Dışişleri Bakanına hitaben yazılmış açık bir mektupla Azerbaycan-Ermenistan ve Türk-Ermeni ilişkilerinin günümüz ve geçmişteki seyrine dair şaşırtıcı derece tek taraflı ve bağnaz bazı açıklamalarda bulunmuştur. Lemkin Enstitüsü, Amerikan Dışişleri Bakanlığının 30 Mayıs tarihli ve Ermenistan ve Azerbaycan Arasında Devam Eden Barış Görüşmeleri başlığını taşıyan basın açıklamasını tarafsız ve adil bir üslup kullanması nedeniyle eleştirmiştir, zira Enstitüye göre Azerbaycan mevcut durumda saldırgan devlet konumundadır. Görünüşe bakılacak olursa Lemkin Enstitüsü bölgede barışı elde etmek için Amerikan Dışişleri Bakanlığının aşırı milliyetçi Ermeni söylemini ve enstitünün bu konudaki tavrını benimsemesi gerektiğine inanmaktadır.

Lemkin Enstitüsünün açık mektubu Türkiye ile Azerbaycanı daima saldırgan taraf ve Ermenistanı ise komşularına hiçbir zararı dokunmamış bir mağdur olarak resmedebilmek için sergilediği aşırı tarafgirliği, bazı gerçekleri göz ardı etmesi ve be bazı gerçekleri sunarken ise göstermiş olduğu aşırı seçici tavrıyla dikkat çekmektedir. Soykırım ve insanlığa karşı suçları engellemek için çalıştığını iddia eden bir kuruluşun odadaki fili görmezden gelmeye ve meseleyi halının altına süpürmeye kalkması son derece dikkat çekicidir. Görmezden gelinmeye çalışılan bu hakikat, Birinci Karabağ Savaşı sırasında ve hemen sonrasında 800.000 Azerbaycanlının Ermeni silahlı birlikleri tarafından işgal edilen topraklarda etnik temizliğe tabi tutulmuş olmasıdır. Buna ek olarak o döneme dek Ermenistan içerisinde yaşayan 200.000 Azerbaycanlı daha evlerinden ve yurtların sürülmüştür. Lemkin Enstitüsü gibi bir kuruluşun bu konu üzerinde söyleyecek tek bir sözünün dahi olmaması dikkate şayandır.

Lemkin Enstitüsünün tarihi olaylara dair takındığı taraflı tutum sadece Karabağ sorunu ile sınırlı değildir. Açık mektup aynı zamanda Azeri [metinde bu şekilde yazılmıştır] askerlerin Osmanlı İmparatorluğunun ve Mustafa Kemal Atatürkün müttefikleri olarak gerçekleştirilmesinde rol oynadığı, 1915-1923 dönemi Osmanlı İmparatorluğu ve Güney Kafkasyadaki Ermeni Soykırımı dahil, geçmişteki şiddet, olaylarından da bahsetmektedir. Karabağ meselesindeki aşırı tarafgir tutumuna benzer bir şekilde, enstitünün geçmiş

olaylara bakışı da Azerbaycan ve Türkiye Türklerini daimî ve değişmez saldırgan ve Ermenileri ise zavallı, çaresiz ve talihsiz mağdurlar olarak resmetmek için oldukça özenle seçilmiş ve kendi söylemi aksindeki gerçekleri tamamen görmezden gelen bir tutum çerçevesinde şekillenmektedir. Bu yazı 1915 Olaylarını tartışmak için uygun bir bağlam değildir, ancak Roderic Davison, Bernard Lewis, Guenter Lewy, Norman Stone, Gilles Veinstein ve Andrew Mango gibi meşhur tarihçiler 1915 Olayları için soykırım ifadesinin uygun olmadığını belirtip, bu ifadeyi reddetmişlerdir.

Lemkin Enstitüsü kasıtlı bir şekilde sunduğu geçmişte yaşanan şiddet olayları listesine Ermenistanın etnik temizlik ile kurulduğu gerçeğini dahil etmemektedir. Bir milyondan fazla nüfusu ile Erivan günümüzde Ermenistanın siyasi, mali, sanayii ve kültürel merkezi konumundadır. Ancak Erivan, Ermeni siyasi liderlerinin ve diğer sözcülerin yaptığı yanıltıcı açıklamaların aksine, 19uncu yüzyılın başlarında bir Ermeni şehrinden ziyade bir Azerbaycan-Türk şehri idi. Rusların şehri ele geçirdiği tarihte bölgedeki toplam nüfusun %80i Azerbaycanlı Türklerden oluşmaktaydı. Rus işgali sırasında 359 Azerbaycanlı Türk köyü yok edilmiş ve nüfusları ya katledilmiş ya da evlerinden kovulmuştur. Ayrıca bölgeye 1832 yılına kadar bugün Türkiye ve İran olan topraklardan getirilen 45.000 Ermeni yerleştirilmiştir. Bu toplu nüfus değişikliklerine rağmen Ermeniler bölgede bariz bir çoğunluk elde edememişlerdir. Ermeniler sürekli savaş ve göçlerin sonucu olarak ancak 19uncu yüzyıl sonlarında ve 20nci yüzyıl başlarında bölgede sağlam bir çoğunluk oluşturmuştur.

Bir başka büyük etnik temizlik dalgası ise 1917 Bolşevik Devrimini takiben 1918 yılında Ermenistan ve Azerbaycanın bağımsızlıklarını kazanmasının ardından yaşanmıştır. Bu dönemde Ermeni silahlı birlikleri Güney Kafkasya bölgesindeki demografik resmi değiştirmek ve topraklarını mümkün olduğunca genişletmek için toplu katliamlar gerçekleştirmişlerdir. Ermeni tarihçi Richard Hovannisianın da belirttiği gibi 1918 yılında Ermeni General Andranik Ozanyanın komutasındaki birlikler Tatar [Azerbaycanlı] köylerini peş peşe ezmişlerdir. Amerikalı Yüksek Komiser Amiral Mark L. Bristol, Nahçıvan ve Erivan bölgesindeki toplu katliamlar ve etnik temizlik hakkında şunları belirtmiştir:

> General Dro'nun [Drastamat Kanayan] emrinde bulunmuş olan kendi subaylarımın raporlarından biliyorum ki savunmasız köyler önce top ateşine tutulup sonra istila edilmiş ve eğer kaçmayan halk kalmışsa onlar da vahşice öldürülmüş, köy yağmalanmış, hayvan sürülerine el konmuş ve arkasından da köy yakılmıştır. Bu uygulama yöreyi Müslümanlardan arındırmak için sistematik bir biçimde tekrarlanmış bir yöntemdir.

Ayrıca Andranik Ozanyan üzerine yazılmış kısa bir Ermeni biyografi kitabı olan Andranik Armenian Hero (Ermeni Kahramanı Andranik), bu toplu öldürmeleri kınamadığı gibi tam tersine Andranikin bu yaptıkları ile gurur duyar gibi görünmektedir:

> "Andranikin düzensiz birlikleri Zengezurda diğer kısımlarla önemli geçiş rotalarını kontrol eden Müslümanlarca çevrelenmişti. Donald Bloxhama göre Andranik Müslüman köylerini yok ederek ve Ermeni devletinin önemli bölgelerini homojenleştirmeye çalışarak Zengezurun yekpare bir Ermeni toprağına dönüştürülmesi sürecini başlatmıştır. 1918 sonlarında Azerbaycan Andraniki

Zangezurdaki masum Azerbaycanlı köylüleri öldürmekle suçlamış ve bölgedeki Ermeni birliklerini çekmesini talep etmiştir. Antranik Çelebyan ise General Andranik ve onun özel vurucu tümeni olmasaydı bugünkü Ermenistanın Zangezur bölgesi Azerybaycanın bir parçası olurdu diye yazmıştır.

Yukarıda sunulan alıntı ve görüşler ışığında Azerbaycan Türklerinin son iki asır boyunca sürekli olarak etnik temizliğe maruz bırakıldıkları ortaya çıkmaktadır. Lemkin Enstitüsü sadece bu gerçeği göz ardı etmekle kalmayıp bir de üstüne küstah bir şekilde bu olaylar zincirindeki mağdur olan Azerbaycanlıları başlarına gelenler için suçlamaktadır. İnsanların çektikleri acılara karşı Lemkin Enstitüsünün göstermiş olduğu bu çirkin çifte standart tarihi hakikatler ve mağdurların ve onların anısına saygı adına güçlü bir şekilde kınanmalıdır. Hayatta olsa idi Rafael Lemkinin isminin bu şekilde istismar edilmesine nasıl tepki vereceği ise ayrı bir tartışma konusudur.

[1] Kurumun orijinal İngilizce ismi: The Lemkin Institute for Genocide Prevention.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "LEMKİN ENSTİTÜSÜNDEN BAĞNAZ VE ÖNYARGILI YAKLAŞIM." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2023 / 25. Haziran 21. Erişim Kasım 21, 2026. https://avim.org.tr/tr/Yorum/LEMKIN-ENSTITUSUNDEN-BAGNAZ-VE-ONYARGILI-YAKLASIM

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır